

Veldbies bloeit en schapen lusten het graag

■ De Flora Batava heeft als bijnaam hazenbrood

Het determineren van grassen is niet eenvoudig. Je moet een goede kennis hebben van de bloeiwijze, de vorm van de bladeren en vooral de vorm van het zogeheten tongetje in de bladschede.

Straatgras, kropaar, pijpenstro en beemdgras gaan nog. De verschillende zwenkgrassen en reukgrassen worden al moeilijker te determineren. Buiten grassen zijn er zeggen, russen en biessoorten: veldbies, snavelbies, bosbies, veenbies, mattenbies en waterbies. Sterzegge en hazenzegge zijn zeggesoorten. Omdat ze hard zijn, worden ze niet door het vee gegeten. Pitrus en trekruis zijn russen. De verschillende biessoorten behoren weer tot verschillende plantenfamilies, om het moeilijk te maken. Veldbies behoort tot de russenfamilie, veenbies (staat in natte heide) tot de cypergrassenfamilie, waartoe ook alle zeggesoorten behoren. De grassen vormen de grootste familie, gevolgd door de cypergrassen. De nieuwste Heukels' Flora van Nederland kwam kortgeleden uit. Opnieuw zijn daarin Latijnse plantennamen gewijzigd naar de nieuwste inzichten.

Veldbies bloeit. Het aardige plantje staat op de heide, in schrale bermen en in voedselarme graslanden waarin het gras niet al te hoog staat. Er zijn twee soorten: gewone veldbies en veelbloemige veldbies. Omdat de bladeren smal zijn, lijken ze op grassen, maar de bladeren komen bijna allemaal direct uit de wortels en bij grassen is dat niet zo. De randen van de bladeren zijn behaard met lange witte haren. Dat is een goed kenmerk van de beide veldbiessoorten. In de grond zit een wortelstokje dat maakt dat veldbies een overblij-

vende plant is. De bloei is ook anders dan bij grassen. De bloempjes zitten heel compact in hoofdjes bijelkaar. De gele helmknoppen vallen het meest op. De bloem op zich is bruin en stervormig. Veldbies staat van maart tot en met mei in bloei en bloeit nu volop. Peuter na de bloei eens een doosvruchtje open. De glanzend bruine zaden hebben een geel mierenbroodje bij zich. Mieren zijn verzot op dit broodje, slepen het zaad mee en verspreiden het. Prachtig om te zien hoe een wilde plant ervoor zorgt dat zijn zaden worden verspreid. Zich vermenigvuldigen om de soort in stand te houden, is immers de bedoeling. Wind, water en dieren, maar ook de mens, zorgen voor de verspreiding van zaden. Ze moeten wel op een plek terechtkomen, waar ze kunnen kiemen. Op de heide zijn voldoende mieren die voor de verspreiding van de zaden van de beide soorten veldbies zorgdragen.

Huishoudelijk gebruik

Flora's, boeken waarin wilde planten worden beschreven, zijn er in Nederland al enkele eeuwen. De Flora Batava is de oudste. Deze flora geeft een overzicht van alle inheemse wilde planten in Nederland en werd in delen uitgegeven. De illustraties zijn in kleur. Deel 1 verscheen in 1800, Deel 28 in 1934. Op bladzijde 193 van Deel 28 staat *Juncus campestris*, Veldbies. Tegenwoordig heet Gewone veldbies *Luzula campestris*, maar is wel een *Juncus*, een

Bloeiende gewone veldbies in de Boerenveensche Plassen. Hero Moorlag

rus. De Flora Batava beschrijft veldbies uitgebreid en wijst je de plekken waar je dit 'kruid' kunt vinden. Onderaan pagina 193 staat een interessant gegeven over veldbies onder het kopje 'Huishoudelijk Gebruik': „Een

goed voeder voor schapen, vooral van belang om dat zij dit in het vroege voorjaar kunnen vinden. Brugmans noemt het op onder de onkruiden in de Weiden. De Bloemknopjes en Zaden hebben een zoeten smaak, en worden in

Silesien door de kinderen gegeten, en aldaar Hazenbrood genoemd." Ik moet er in de Boerenveensche Plassen toch eens op letten of de Schoonebekers veldbies afgrazen. Kan me voorstellen dat hazen de smaak van veldbies op prijs stellen. Aan de noordkant lopen er op het moment drie. Reeën zullen veldbies dan ook vast niet versmaden. Ik ga dit jaar de bloemknoppen en zaadjes maar eens verzamelen om ze te proeven. ■

Hero Moorlag

Vlinders ontwaken uit winterslaap met citroenvlinder als eerste

De lente lijkt nu echt begonnen. Er komt steeds meer kleur om ons heen en we zien het zonnetje steeds vaker. Vlinders ontwaken uit hun winterslaap.

Van de vier soorten die als vlinder in winterslaap overwinteren, dagpauwoog, gehakkelde aurelia, kleine vos en citroenvlinder, zie je met name de citroenvlinder al regelmatig fladderen. De citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*) is een dagvlinder uit de familie Pieridae (witjes en luzernevlinders). Het mannetje van de citroenvlinder is felgeel, het vrouwtje flets geel waardoor zij vaak voor koolwitje wordt aangezien. Je ziet ze veelal op beschutte zonnige plekken met bloeiende planten. Door hun schutkleuren zorgen ze ervoor dat ze tijdens hun winterslaap, die ongeveer een half jaar duurt, niet ontdekt en opgegeten worden. De vlinder lijkt in rusttoestand sprekend op een blaadje. Het lijkt zelfs of er bladnerven in de vleugels zitten.

De mannetjes komen als eerste uit hun winterslaap. Er is een buitentemperatuur van ongeveer 17 graden nodig om het lichaam tot 20

De citroenvlinder is de eerste vlinder die ontwaakt in de lente. Geert de Vries

graden op te kunnen warmen. Bij 20 graden zijn ze in staat om even te vliegen. Dagvlinders vliegen het liefst bij een lichaamstemperatuur van minstens 30 graden. Het eerste dat de citroenvlinder na het ontwaken uit de winterslaap doet, is op zoek gaan naar bloeiende planten waaruit ze nectar kunnen

drinken. Na hun maandenlange vastenperiode moeten ze letterlijk 'bijtanken' zodat ze actief kunnen blijven en naar een partner op zoek kunnen gaan. Het vrouwtje heeft na de paring veel nectarenergie nodig om eitjes te kunnen produceren. Zodra de voortplanting gelukt is, gaan ze, net als andere

vlinders, dood. Tegen die tijd hebben ze de respectabele leeftijd van 12 maanden bereikt. Dat is voor een dagvlinder een hoge leeftijd. Citroenvlinders zijn dol op de vuilboom (*Rhamnus frangula*). Deze boom dankt zijn naam aan de zwarte stam. De vuilboom wordt ook sporkehout, bloedboom of buskruithout genoemd. Voor de citroenvlinder, maar ook voor het boomblauwtje, dient de vuilboom als 'waardboom', waarop de eitjes worden gelegd. De vuilboom heeft erg veel bloemen en dat maakt hem ook tot een belangrijke nectarbron, niet alleen voor de citroenvlinder, maar ook voor bijen en andere insecten. Na ongeveer een week komen de rupsen uit, die zich in drie tot vijf weken tot vlinders ontwikkelen. In de zomer en begin van de herfst zwerven citroenvlinders door de omgeving op zoek naar geschikte nectarplanten, zoals distels, vlinderstruik en koninginnenkruid. We kunnen de komende maanden dus nog volop van ze genieten. ■

Paulien Zomer, Stichting Het Drentse Landschap

ZUIDWOLDE

Lezing libellen afgelast

Donderdag 26 maart om 20.30 uur. Voorafgaand aan de lezing zou er een jaarvergadering van de vereniging zijn. In verband met de ontwikkelingen van besmetting met het coronavirus wordt de jaarvergadering van Natuurvereniging Zuidwolde van 26 maart afgelast. De informatie die gedeeld zou worden staat op de website www.natuurverenigingzuidwolde.nl Daarmee komt ook de lezing over libellen door René Manger te vervallen. Die avond zal later worden gehouden.